

Бровко М.О.

викладач

Херсонський державний університет

м. Херсон

ВПЛИВ АНТРОПОГЕННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК АРАБАТСЬКОЇ СТІЛКИ

Арабатська стрілка – це один із найбільш привабливіших природних об'єктів узбережжя Азовського моря, яка в силу свого географічного розташування має умови та потенціал для розвитку рекреаційних територій, які обумовлені наявністю запасів бальнеологічних ресурсів (клімат, піщані пляжі, лікувальні грязі, ропа лиманів, морська вода тощо), мережею оздоровчих закладів для відпочинку та рекреації населення.

Географічна історія Арабатської стрілки налічує близько 900 років, упродовж яких відбувалося формування її геоморфологічної, геологічної та ландшафтної структури. Арабатська стрілка сформувалася в умовах посушливого степу півдня України на акумулятивних піщано-черепашкових морських відкладах. Домінуючими є ландшафти морських узбереж і кіс, солончаки, солонці. Територія ускладнена западинами з солонцями та солончаками, подекуди вони зайняті солоними озерами і підвищеннями з розвинутими еоловими формами рельєфу. Ландшафти коси урізноманітнює узбережна зона Азовського моря і затоки Сиваш з абразійно-аккумулятивними формами рельєфу [5].

На сучасному етапі розвитку Арабатська стрілка зазнає все зростаючого перетворення внаслідок негативного розвитку природних і техногенних процесів.

Регіон дослідження має унікальні оздоровчі можливості і використовується у рекреаційних цілях з 60-х років минулого століття. У межах коси виділяють кілька типів рекреаційних закладів – рекреаційно-лікувальний,

рекреаційно-оздоровчий та рекреаційно-спортивний, які розміщені у північній частині коси на морському узбережжі. Тому одним із основних антропогенних факторів розвитку Арабатської стрілки є рекреаційне будівництво, яке виражається у вигляді дуже сильної забудови поверхні даної акумулятивної форми, що істотно позначається на її морфології: поверхня стає більш вирівняною, висота берегового валу помітно знижується [1]. Дані перетворення, одночасно з процесами ущільнення берегових відкладень (під впливом маси антропогенних споруд), сприяє зростанню ймовірності перепліскування акумулятивної форми під час сильних штормових нагонів. На сьогоднішній день в межах даної акумулятивної форми існують ділянки, які практично щороку затоплюються водами Азовського моря.

Антропогенна діяльність в межах Арабатської стрілки представлена також промисловим видобутком природних ресурсів з її акваторії і території. В 40-50 рр. ХХ ст. у межах коси було розпочато розробку покладів піску і черепашки, що призвело до збільшення дефіциту наносів і поступового розмивання коси. В 60-х роках надводні розробки були поступово зменшені і заборонені. В 1963 р. відкрите Стрільківське родовище природного газу промислової конденсації, бурові вишки якого ускладнюють сучасний ландшафт.

Транспортна діяльність в межах акваторії Азовського моря поблизу Арабатської стрілки має незначний вплив на оточуюче середовище.

Морський торговий портовий пункт Генічеськ є складовою частиною Бердянського морського торгового порту. З 1994 року тут не проводились днопоглиблювальні роботи, внаслідок чого відбулося обміління підхідного каналу і припинився прийом суден [4]. Тому суттєвих екологічних проблем, спричинених транспортною діяльністю, що потребують негайного вирішення в акваторії Арабатської стрілки немає.

У межах акваторії поблизу Арабатської стрілки накопичено значну кількість твердих побутових і промислових відходів. Технологічна недосконалість облаштування звалищ викликає забруднення поверхневих і

підземних вод, створює загрозу погіршення санітарно-епідеміологічного стану та стану здоров'я населення, деградації рекреаційних ресурсів [3].

Значне антропогенне навантаження в літній період на деяких ділянках рекреаційних зон призводить до порушення природного стану пляжів, прибережних лісів, луків та зниження їх рекреаційно-оздоровчого потенціалу.

Зарегулювання річкового стоку Дону і Кубані призвело до скорочення твердих наносів у багато разів. Зміна солоності і збільшення концентрації забруднюючих речовин у морській воді призвело до скорочення продуктивності молюсків. Відбувається поступове витіснення їх біоценозів зі звичних місць проживання, що супроводжується частковою загибеллю молюсків. В результаті, внаслідок дефіциту осадів, почався процес ерозії раніше стабільних берегів [2].

Загальне зростання техногенного впливу посилює негативний розвиток берегових процесів, тому будь-яке природокористування в межах акваторії і території Арабатської стрілки має бути науково обґрунтованим для досягнення не лише економічної, але й екологічної вигоди.

Література

1. Артюхин Ю.В. Антропогенный фактор в развитии береговой зоны моря / Ю.В. Артюхин. – Ростов/Дон: Изд-во Ростовск. унив., 1989. – 144 с.
2. Бронфман А.М. Азовское море. Основы реконструкции / А.М. Бронфман, Е.П. Хлебников. – Л.: Гидрометиздат, 1985. – 270 с.
3. Бронфман А.М. Проблемы Азовского моря / А.М. Бронфман, И.И. Ворович, С.П. Воловик, Э.В. Макаров // Изв. СКНЦ ВШ: Естеств. науки. – Ростов-на-Дону, 1977. – №2. – С. 3-7.
4. Макаров Э.В. Эколого-географические проблемы Азовского моря / Э.В. Макаров, С.П. Воловик, Ю.П. Хрусталеv, С.Э. Грибанова // Научная мысль Кавказа. – 1998. – № 1 (13). – С. 9-17.
5. Мамыкина В.А. Берега Азовского моря / В.А. Мамыкина, Ю.П. Хрусталеv. – Ростов/Дон: Изд-во Ростовск. унив., 1980. – 175 с.